

УДК 331.5.024.5

*Бондаревська К.В.,
к.е.н, доцент кафедри управління персоналом та економіки праці,
Фоменко А.О.,
Дніпропетровська державна фінансова академія*

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МОЛОДІЖНОЇ ЗАЙНЯТОСТІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Постановка проблеми. На сучасному етапі досить гострою є проблема працевлаштування молоді. Особливо це стосується тих молодих фахівців, які щойно отримали освіту і намагаються вперше влаштуватися на роботу. Актуальність теми молодіжної зайнятості обумовлена важливою роллю та функціями молоді в економіці країни. Саме молоді люди, завдяки своїй мобільності, є однією з основних рушійних сил суспільного прогресу та визначення майбутнього держави. У той же час на ринку праці не використовується значна частина трудового потенціалу молоді, яка часто не витримує конкурентної боротьби із представниками старших вікових груп. Розвиток молодіжного сегменту ринку праці характеризується посиленням дисбалансу між попитом і пропозицією праці, зниженням рівня економічної активності молоді, зростанням безробіття.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема зайнятості молоді є багатосторонньою та комплексною. Так, теоретичною основою дослідження проблем зайнятості населення є праці таких відомих зарубіжних економістів, як Дж. М. Кейнс, А. Маршалл, А. Філіпс, А. Оукен та інших. В Україні дослідження проблем ринку праці в цілому та зайнятості зокрема здійснюють: А. Колот, С. Бандур, Д. Богиня, В. Василенко, О. Грішнова, Ю. Краснов, Е. Лібанова, О. Новікова, В. Петюх, М. Прокопенко, Г. Савченко, І. Швець та інші вчені [7; 2]. Результати їх наукових досліджень мають важливе значення для розвитку вітчизняної теорії та практики. Однак пошук дієвих заходів та механізмів розширення сфери зайнятості молоді актуалізує необхідність дослідження цієї проблематики та розробки науково-обґрунтованих рекомендацій.

Постановка завдання. Метою дослідження є визначення основних проблем зайнятості молоді на вітчизняному ринку праці та обґрунтування можливих шляхів їх вирішення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Забезпечення соціальної гармонії в країні безпосередньо пов'язано з вирішенням державою найгостріших проблем суспільства – зайнятості населення й підвищення рівня його життя. Зайнятість населення має бути гарантом у забезпеченні кожним працівником свого добробуту, відповідного до трудового вкладу знань і здібностей [1].

Вітчизняний ринок праці можна охарактеризувати значним збільшенням безробіття, зростанням тіньової зайнятості. Проаналізовані дані показують, що особливого значення набуває проблема зайнятості молоді (табл. 1). Невирішені проблеми працевлаштування молоді призводять до зростання безробіття та зниження рівня життя; поширення пасивних (утриманство), нерегламентованих (тіньова зайнятість) і деструктивних (кримінал) моделей поведінки; спонукають до зовнішніх трудових міграцій; спричиняють психологічні зміни (втрата мотивації до праці, зміну структури ціннісних орієнтацій і падіння престижності легальної зайнятості) [4].

Таблиця 1

Динаміка показників зайнятості молоді за 2010-2013 рр.

Показники	2010	2011	2012	2013
Облікова кількість штатних працівників у віці 15–35 років, тис. осіб	3490,1	3452,8	3592,0	3429,8
У % до облікової кількості штатних працівників	31,7	32,0	33,5	33,1
У % до попереднього року	104,8	98,9	104,0	95,5
Відхилення +/-, тис. осіб	159,7	-37,3	139,2	-162,2
З них жінки, тис. осіб	1888,1	1849,4	1921,0	1851,9
У % до облікової кількості жінок	31,2	31,3	32,7	32,5
У % до попереднього року	102,7	98,0	103,9	96,4
Відхилення +/-, тис. осіб	48,9	-38,7	71,6	-69,1

Джерело : побудовано авторами за даними Державної служби статистики України [3]

Отже, виходячи із цифрових даних, можна зробити висновок, що зайнятість молоді коливається на рівні близько 30%. До того ж, спостерігається щорічне зниження зайнятості молоді, лише у 2012 році порівняно з даними 2011 року показник мав позитивну динаміку. Тому, на нашу думку, забезпечення працевлаштування молоді є однією з найгостріших проблем сучасності в Україні.

Теорія та практика функціонування ринку праці доводить, що передумовою даної проблеми є невідповідність потреб ринку праці у фахівцях із вищою освітою та обсягів їх підготовки, оскільки поширення вищої освіти орієнтується передусім не на потреби економіки, а на необґрунтований попит молоді на певні спеціальності.

Тому можна зробити висновок, що національний ринок праці в Україні характеризується професійно-кваліфікаційним дисбалансом попиту і пропозиції робочої сили.

Зростаючі протиріччя між ринком праці та освітою виникли ще за часів проголошення незалежності України. Попит на ринку праці в основному зростає на представників сфери послуг, які мають визначені, не завжди високі, базові знання наочної форми, практичні навички і певний досвід. У таких умовах здобуття фундаментальної освіти втрачало сенс. Сучасні університети і нові роботодавці почали функціонувати не в режимі кооперації, а в режимі конкуренції [7]. І це значною мірою призводить до ще більшого дисбалансу на вітчизняному ринку праці. Сучасні ВНЗ повинні не змагатися між собою, хто більше підготує спеціалістів, а спрямувати свої зусилля на випуск висококваліфікованих спеціалістів, в яких є нагальна потреба на ринку праці.

Тому принципового значення набуває активна політика щодо зайнятості випускників ВНЗ, важливим напрямом якої є удосконалення системи інформування щодо вакансій, передусім створення інтегрованої бази даних про ринок робочої сили, яка б містила інформацію про потребу підприємства у кадрах за професіями та кваліфікаційними розрядами (структура професій, рівень кваліфікації), а також дані про кількість наявних та необхідних робочих місць за категоріями персоналу [8]. Це призведе до урегулювання конфлікту між роботодавцями і навчальними закладами, поступово відновлюватиметься баланс і зменшуватиметься безробіття серед молоді.

На сьогодні існує необхідність приведення у відповідність фаху, кількості випускників ВНЗ адекватно до потреб та вимог ринку праці. При цьому недостатня увага приділяється відповідності вищої освіти України європейським стандартам. Крім того, ще й досі не сформовано єдиної точки зору стосовно розуміння поняття «конкурентоспроможність ВНЗ». Аналіз наукової літератури свідчить про те, що досвід західних країн не був належним чином вивчений та не знайшов свого достатнього втілення в системі підготовки фахівців ВНЗ в Україні [5].

Програмою економічних реформ на 2010-2014 роки було передбачено і реформування української освіти. Метою реформи системи освіти було підвищення конкурентоспроможності української освіти, інтеграція системи української освіти в єдиний європейський освітній простір [6]. Для досягнення цієї мети на період реформи уряд поставив такі завдання:

- створити єдиний освітній простір, удосконалити систему управління освітою;

- підвищити якість освіти;
- забезпечити доступність до якісної освіти, спадкоємність рівнів освіти (дошкільної, початкової, середньої, позашкільної, професійно-технічної, вищої, післядипломної, освіти протягом життя);
- підвищити ефективність фінансування освіти.

Основними досягненнями впровадження реформ є введення в дію Закону «Про вищу освіту» нової редакції від 01.07.2014 р. та зменшення кількості навчальних закладів: I-II рівнів акредитації до 478 порівняно з 2009/2010 навчальним роком – 511 навчальних закладів; III-IV рівнів акредитації до 325 в порівнянні відповідно – 350 навчальних закладів. Це пов'язано з удосконаленням системи управління освітою, а саме оптимізацією мережі навчальних закладів з урахуванням демографічних і економічних реалій [3].

Однією з причин незайнятості молоді є також і відсутність достатньої кількості робочих місць на ринку праці в Україні. За даними Державної служби статистики в січні-вересні 2014 року навантаження зареєстрованих безробітних на 10 робочих місць склало близько 79 осіб (табл. 2).

Таблиця 2

Навантаження зареєстрованих безробітних на 10 вільних робочих місць (вакантних посад) за професійними групами у 2013-2014 рр.

Показники	січень – березень 2013 року	січень – березень 2014 року
Усього безробітних, осіб	84	79
у тому числі		
законодавці, вищі державні службовці, керівники, менеджери (управителі)	114	124
професіонали	48	53
фахівці	78	83
технічні службовці	186	142
працівники сфери торгівлі та послуг	117	111
кваліфіковані робітники сільського та лісового господарств, риборозведення та рибальства	121	99
кваліфіковані робітники з інструментом	60	58
робітники з обслуговування, експлуатації та контролювання за роботою технологічного устаткування, складання устаткування та машин	72	61
робітники найпростіших професій	110	85

Джерело : побудовано авторами за даними Державної служби статистики України [3]

Проаналізувавши вищезазначене, можна зробити висновок, що найбільша частка навантаження припадає на такі професійні групи, як: технічні службовці; законодавці, вищі державні службовці, керівники, менеджери (управителі); працівники сфери торгівлі та послуг; кваліфіковані робітники сільського та лісового господарств, риборозведення та рибальства; робітники з обслуговування, експлуатації та контролювання за роботою технологічного устаткування, складання устаткування та машин. Така тенденція склалася через те, що зазначені професійні групи є досить високооплачуваними. Тому державній владі терміново необхідно створювати робочі місця для вищезазначених професійних груп, або надати можливість цим безробітним здобути іншу професію, яка дасть можливість влаштуватися на роботу.

Питання молодіжного безробіття полягає сьогодні не лише у відсутності робочих місць, а також у відсутності між державою, роботодавцями та самими молодими спеціалістами спільної мови. Роботодавці не мотивовані брати на роботу початківців, мотивуючи це відсутністю у них досвіду. Тож цю проблему можна охарактеризувати як одну з найістотніших, що впливають на працевлаштування молоді в Україні.

В цьому питанні важливо знайти компроміс і забезпечити такі умови, щоб роботодавцям було вигідно працевлаштовувати молодих фахівців на своїх підприємствах. Це може бути і система пільг для тих, хто надає перші робочі місця випускникам, і створення нових робочих місць тощо.

Ще одним чинником, що впливає на зайнятість, є регіон проживання. За даними Державної служби статистики України [3], зайнятість молоді в різних регіонах має неоднаковий рівень (рис. 1).

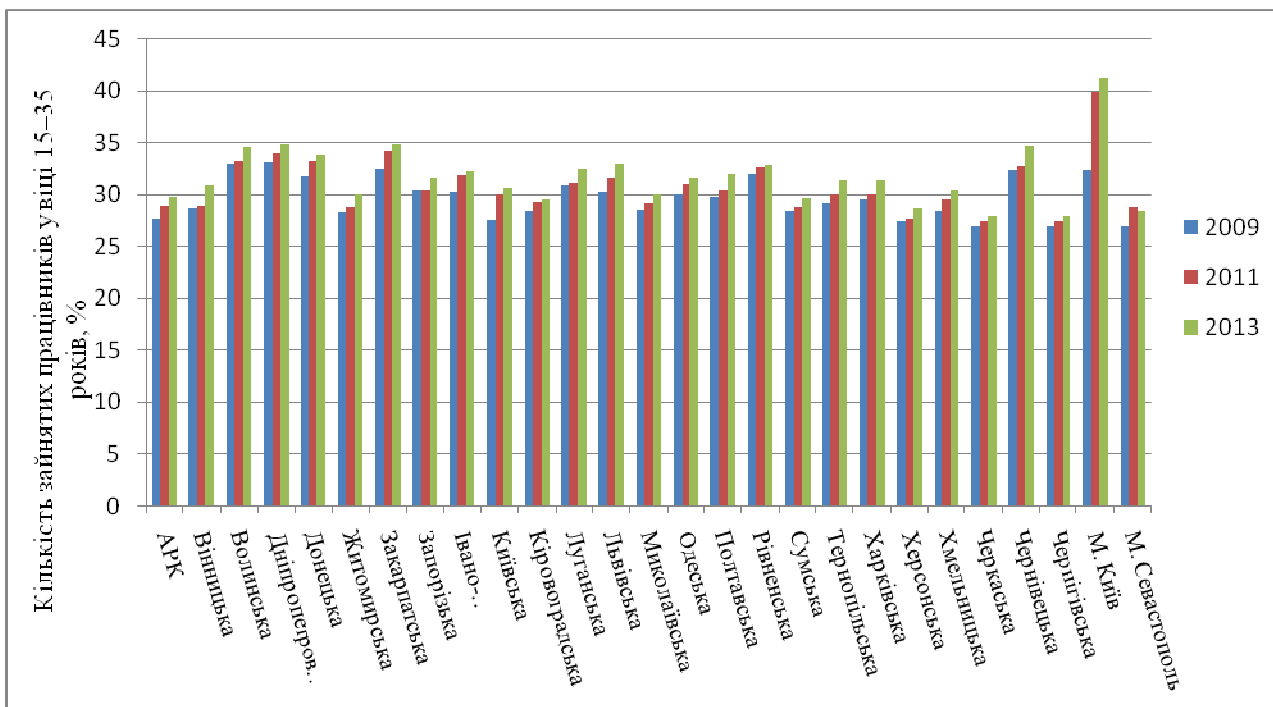

Рис. 1. Динаміка показників зайнятості молоді за регіонами в 2009 р., 2011 р. та 2013 р.
Джерело : побудовано авторами за даними Державної служби статистики України [3]

Найвищими показниками зайнятості серед молоді характеризується: м. Київ (близько 39%), Волинська (35%), Дніпропетровська (35%), Донецька (34%), Рівненська (33%), Чернівецька (35%) області. Це пояснюється тим, що саме ці області є промисловими центрами України. Наявність значної кількості великих підприємств забезпечує більшу кількість робочих місць для молоді. Щодо Києва, основна частина населення міста є молодь, що мігрує для отримання більш престижної роботи з належною оплатою праці. Найнижчими ж показниками зайнятості молоді характеризуються такі області, як: Черкаська (28%), Чернігівська (28%), Херсонська (29%), м. Севастополь (28%).

Висновки з проведеного дослідження. У результаті дослідження виявлено, що молодіжний сегмент ринку праці – найбільш проблемна частина національного ринку праці. Пріоритетними проблемами щодо зайнятості молоді, які потребують свого вирішення, є:

- подолання дисбалансу на ринку праці, тобто встановлення відповідності між тими, кого випускають ВНЗ, і тими, на кого є попит на ринку праці;
- творення нових робочих місць;
- досягнення порозуміння між державою, роботодавцями та молодими фахівцями.

Отже, можна констатувати, що проблема молодіжного безробіття потребує якнайскорішого вирішення. Боротьба з молодіжним безробіттям, яке породжує соціальну незахищеність і відчуття знедоленості, повинна зробити значний внесок в розвиток економіки України.

Бібліографічний список

1. Бублій М.П. Соціальний захист молоді як однієї з категорій економічно активного населення / М.П. Бублій // Державне будівництво. – 2010. – № 2. – С.1-11.
2. Грішнова О.А. Економіка праці та соціально-трудова відносини : [підручник]. – [3-тє вид., випр. і доп.]. – К. : Т-во "Знання", КОО, 2007. – 559 с.
3. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Дорошко О.О. Особливості зайнятості молоді в Україні / О.О. Дорошко // Економіка та підприємництво: зб. наук. праць молодих учених та аспірантів / М-во освіти і науки України, ДВНЗ "Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана"; відп. ред. С. І. Дем'яненко. – 2008. – Вип. 21. – С. 30–37.
5. Носова О.В. Конкурентноспроможність фахівців вищими навчальними закладами відповідно до вимог ринку праці / О.В. Носова, О.С. Маковоз // Інформаційні технології в освіті. – 2011. – № 9. – С. 99-104.
6. Програма реформ на 2010-2014 роки / Комітет з економічних реформ при Президентові України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.pension.kiev.ua/doc/Programa_reform_FINAL_1.pdf

7. Савченко Г.О. Шляхи підвищення ефективності взаємодії та взаємозв'язку ринків праці та освітніх послуг / Г.О. Савченко, Т.П. Збрицька // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2012. – № 44. – С. 273-280.

8. Тупичак Л. Ринок праці регіону як головний чинник визначення потреб в освітніх послугах / Л. Тупичак // Науковий вісник «Демократичне самоврядування». – 2013. – № 12. – С. 1-5.

References

1. Bublik, M. P. (2010), "Social protection of young people as one of the classes of the economically active population", *Derzhavne budivnytstvo*, no.1, pp.1-11.

2. Grishnova, O.A. (2007), *Ekonomika pratsi ta sotsialno-trudovi vidnosyny* [Labor Economics and Labor Relations Handbook], textbook, Tovarystvo "Znannia", KOO, Kyiv, Ukraine, 559p.

3. State Statistics Service of Ukraine, available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (access date December 30, 2014).

4. Doroshko, A.A. (2008), "Features youth employment in Ukraine", *Ekonomika ta pidpriemnytstvo: zbirnyk naukovykh prats molodykh uchenykh ta aspirantiv*, iss.21, pp.30-37.

5. Nosova, A.V. and Makovoz, A.S. (2011), "Competitiveness specialists higher education institutions in accordance with the requirements of the labor market", *Informaciini tehnologii v osviti*, no.9, pp. 99-104.

6. The reform program for 2010-2014, Committee on Economic Reforms under the President of Ukraine, available at: http://www.pension.kiev.ua/doc/Programa_reform_FINAL_1.pdf (access date January 10, 2015).

7. Savchenko, G.A. (2012) "Effective interaction and relationship of labour markets and education", *Visnyk socialno-ekonomichnykh doslidzen* no.44, pp.273-280.

8. Tupyshak, L. (2013), "Labour market region as a factor in determining the need for educational services", *Naukovyi visnyk "Demokratychnе samovriaduvannia"*, no.12, pp.1-5.

Бондаревська К.В., Фоменко А.О. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МОЛОДІЖНОЇ ЗАЙНЯТОСТІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Мета – аналіз молодіжної зайнятості на вітчизняному ринку праці, виявлення основних проблем і шляхів їх вирішення. В процесі дослідження було здійснено обґрунтування практичної значимості ефективної зайнятості молодих фахівців, визначення взаємозв'язку ринку освітніх послуг і ринку праці, характеристика молодіжної політики зайнятості.

Методика дослідження. Для написання статті були використані: порівняльний та економіко-статистичний аналіз – для вивчення проблеми молодіжної зайнятості на вітчизняному ринку праці; метод вивчення монографічних публікацій – для обґрунтування сутнісної характеристики основних проблем і шляхів їх вирішення.

Результати. Окреслено основні проблеми молодіжної зайнятості на вітчизняному ринку праці, основними з яких є дисбаланс попиту і пропозиції на ринку праці, тобто проблема невідповідності потребам ринку праці у фахівцях із вищою освітою обсягам їх підготовки. Виявлено відсутність необхідної кількості робочих місць; проблема відсутності між державою, роботодавцями та самими молодими спеціалістами спільної мови, а також відсутність ефективного механізму працевлаштування випускників ВНЗ на перше робоче місце і небажання роботодавців надавати роботу початківцям, мотивуючи це відсутністю у них досвіду. Запропоновано ряд заходів для подолання виділених проблем.

Наукова новизна. Наукова новизна полягає в обґрунтуванні ключових напрямів вирішення проблем зайнятості молоді в умовах зростання глобалізаційних тенденцій сучасної економіки.

Практична значущість. Результати дослідження і запропоновані шляхи вирішення проблеми можуть бути використанні державою для запобігання молодіжного безробіття. В майбутньому вирішення цієї проблеми може забезпечити підвищення рівня життя молоді, рівня задоволення працею, підвищення мотивації до праці і зниження міграції молодих високваліфікованих працівників за кордон, що призведе до покращення основних економічних показників в країні.

Ключові слова: молодь, молодіжна зайнятість, безробіття молоді, ринок праці.

Bondarevska K.V., Fomenko A.O. ACTUAL PROBLEMS OF THE YOUTH EMPLOYMENT IN MODERN CONDITIONS

Purpose – the analyze of youth employment in the domestic labour market, the identifying of main problems and its solutions. In the process of the research it was accomplished the justification of practical importance of the effective employment of young professionals, the determination of the relationship in the education market and labour market, the characteristics of youth employment policy.

Methodology of research. For the writing of article it were used the comparative analysis, the economic and statistical analysis, the study of monographic publications and articles.

Findings. As the result of research were designated the main problems of youth employment in the domestic labour market, the main ones is the imbalance of supply and demand in the labour market, that is the mismatch between labour market needs for specialists with higher education scope of their training; the absence of required number of jobs; the problem of absence the common language between the state, employers and young professionals, that is no effective mechanism for employment of graduates in their first job and the reluctance of employers to offer job for beginners, citing their lack of experience. The complex of measures to overcome this problems was proposed.

Originality. Scientific novelty is to justify of the key areas of the employment of young people in a growing globalization trends of the modern economy.

Practical value. Research results and offered ways of decision of the problem may be used by the state for prevention of the youth unemployment. In the future the decision of this problem may provide the increase of standard of living of young people, the contentment level of labour, the increase of motivation to labour and decline of youth's migration of highly qualified workers for the border. On the whole it will lead to increase of the main economic indicators in the country.

Key words: youth, youth employment, youth unemployment, the labour market.

Бондаревская К.В., Фоменко А.А. АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ МОЛОДЕЖНОЙ ЗАНЯТОСТИ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ

Цель – анализ молодежной занятости на отечественном рынке труда, выявление основных проблем и путей их решения. В процессе исследования было осуществлено обоснование практической значимости эффективной занятости молодых специалистов, определение взаимосвязи рынка образовательных услуг и рынка труда, характеристика молодежной политики занятости.

Методика исследования. Для написания статьи были использованы сравнительный анализ, экономико-статистический анализ, изучение монографических публикаций и статей.

Результаты. В результате исследования были обозначены основные проблемы молодежной занятости на отечественном рынке труда, основными из которых являются диспропорция спроса и предложения на рынке труда, то есть проблема несоответствие потребностям рынка труда количества специалистов с высшим образованием объемам их подготовки; отсутствием необходимого количества рабочих мест; проблема отсутствия между государством, работодателями и самими молодыми специалистами общего языка, то есть отсутствие эффективного механизма трудоустройства выпускников вузов на первое рабочее место и нежелание работодателей предоставлять работу начинающим специалистам, мотивируя это отсутствием у них опыта. Предложен ряд мер по преодолению выделенных проблем.

Научная новизна. Научная новизна заключается в обосновании ключевых направлений решения проблем занятости молодежи в условиях роста глобализационных тенденций современной экономики.

Практическая значимость. Результаты исследования и предложенные пути решения проблемы могут быть использованы государством для предотвращения молодежной безработицы. В будущем решения этой проблемы может обеспечить повышение уровня жизни молодежи, уровня удовлетворенности трудом, повышения мотивации к труду и снижению миграции молодых высококвалифицированных работников за границу, что приведет к повышению основных экономических показателей в стране.

Ключевые слова: молодежь, молодежная занятость, безработица молодежи, рынок труда.